

Miðvikan

Jóhanna Mathea: Trøllanes-gentan, sum gjørdist borgmeistararakona í Havn

Mamma Jóannes Skaale, Jóhanna Mathea, var fødd 9. august 1906. Nú er so nógv skrivað um Jóannes, sum doyði herfyri. Her skal sigast nakað um mammuna. Frásøgnin er frá 2001

Trøllanes var leingi sera avskorin frá restini av landinum. Farleiðin hevur í øldir bert verið til gongu um fjøll til Mikladals, og tað var ikki fyrr enn Jóhanna Mathea var tilkomin, at tað yvirhøvur kom ruta við báti norður á Nes.

Men slík samfeløg ala upp tær størstu persónligheitirnar, har fjarstøðan lítið og einki hevur at siga. Ein av teimum var Absalon Guttormsen, sum gjørdist ein tann fremsti talsmaðurin fyri fráhalds-sakina í síni tíð. Og man tað vera honum fyri at takka, at Kalsoyggin enn man vera eitt tað "turrasta" økið í landinum.

Jóhannes, abbabeiggi Jóhannu Matheu, tók í 1865 stig til eina ta fyrstu royndina við skipsfiskiskapi í Norðoyggjum, tá hann saman við nógvum øðrum keypti Caprice. Tað vóru heilir sjei partaeigarar av Trøllanesi, og áttu teir ein triðing av partapeninginum. Millum partaeigararnir vóru beiggjarnir hjá Jóhannes. Ein av hesum abbi Jóhonnun Matheu, Mikkjal Pauli. Ein partaeigari var eisini Absalon.

Fødd í hendingaríkum ári

Foreldur Jóhonnun Matheu vóru Marin Malena og Jógvan, ættaður av Syðradali. Tey fingi sjei børn: Mikkjal, sum gjørdist bóndi í Innistovu, Jóhanna Mathea, Poul, Jóna, Hjördis, Thorstein og Jóhannes.

Jóhanna Mathea var næstelst. Tann yngsti beiggin, Jóhannes, fall í bjørgunum 18 ára gamal í 1935. Jóannes Skaale er uppkallaður eftir honum. Jóannes kom annars at vaksa upp hjá Jónu og mann hennara Marius Johannessen, sum var lærari í Mikladali. Tí kom Jóannes eisini at kenna seg sum kalsoying.

Máttu klára seg sjálvi

Á Trøllanes máttu tey fyrst og fremst klára seg við tí, sum kundi fáast til vega í bygðini, oynni og av sjónum.

Skuldi farast til Mikladals, mátti farast yvir fjøll. Men tey máttu ofta fara í ringastu líkindum, tá tað kundi vera lívshættisligt at fara

Jóhanna Mathea saman við ommudótrini Eydnu og son hennara Benjamin

millum bygdir. Í kava og frosti máttu tey høgga hvørt spor á leiðini. Og at koma til Mikladals var ofta tann stytsti teinurin. Skuldi farast suður eftir oyggj, mátti farast um trý fjøll afturat. Men meira enn so hendi, at tað gingi vikur og mánaðir, at tað als ikki var farandi úr bygðini.

Tey tilevnaðu sær síni egnu klæði við veving og tøting. Mjólkin varð gjørd til smør og eisini ost. Ein stórir avtakari av smøri var Jógvan Zachariassen, lækni í Klaksvík. Einaferð bóðu Jóhanna Mathea og systrarnar pápan um at bileggja eitt sindur av margarini, tí hetta var betri egnað til baking enn smør. Men pápin visti als ikki, hvat margarin var fyri nakað!

Útflutningur av ull og fjøður

Ullin kom tá til sættis. Ein partur var spunnin til tógv, sum so var antin vovið ella bundið til klæði. Men Jógvan bóndi hevur eisini verið

eitt sindur av einum businessmanni. Hann hevði gott samband við íslendskar handilsmenn í Danmark. Hann gjørdi avtalu við teir um keyp av ull og lundafjøður, og var hetta eitt gott iskoyti til húsarhaldið.

Postur sum ørindi

Fyrst Jóhanna Mathea mintist, kom postur als ikki til Trøllanesar. Hann kom ikki longur enn til Mikladals. Men hetta var eitt gott høvi hjá monnum í Mikladali, sum ikki vóru so væl fyri fíggjarliga, at gera sær ørindi til Trøllanesar við postinum. Teir fingi í hvussu er tað burtur úr, at teir fingi ein góðan bita, og kanska onkuntíð eitt oyra eisini.

Tá Jóhanna Mathea var ung var eingin telefon yvirhøvur. Einaferð tá ið Jóhanna Mathea var barn var eitt stórt brúðleyp á Húsum, har øll oyggin var boðin. Fólk fór eisini av Trøllanesi. Men reiðuliga farin avstað brast á við illveðri og kavaroki, og heima á Trøllanesi frættu tey einki aftur í 8 dagar. So

Foreldrini hjá Jóhonnun Matheu, Marin Malena og Jógvan

tað var ikki løgið, at tey, sum vóru eftir í bygðini, vóru við at ganga til av øtta fyri, um nakað kundi vera hent teimum.

Ein dagin segði abbin, Mikkjal, frá, at hann fór burtur í haga. Hetta vildi hann als ikki farið undir vanligum umstøðum, men veruliga fór hann tá til Mikladals at vita, hvussu vorðið var. Hann kundi koma heim við teimum góðu boðunum, at øllum visti væl við.

Skúlagongd í eitt ár

Tað var ein lærari, sum hevði ábyrgdina av øllum skúlunum í Kalsoynni. Húsar og Mikladalur vóru stórbygdirnar í oynni, so umfarið var, at fyrst var lærarin 10 dagar á Syðradali, síðan 20 dagar á Húsum og so 20 dagar í Mikladali. So var lærarin 10 dagar á Trøllanesi. Skúli var eingin, so skift var millum bóndahúsini Útistovu og Innistovu at undirvísa í. Hetta merkti, at Trøllanes hevði eitt fimtings lærarastarv. Við allari »spilltíð« hava

tey roknað seg fram til, at veruliga skúlagongdin var eitt ár. Men søgan sigur einki um, at tey á Trøllanesi kláraðu seg verri enn onnur av hesi orsök!

Fyrsti lærarin, Jóhanna Mathea mintist, var Stefania, sum giftist við Trond Hansen í Havn. Seinni kom Jóhanna Joensen, mamma Salomon Joensen prest. Ein annar lærari var Julianna Petersen av Húsum, sum var lærari frá 1913-53. Í 1926 fingi Trøllanes og Mikladalur sín egna lærara, og gjørdist hesin Marius Johannessen, sum giftist við Jónu í Innistovu, systir Jóhannu Matheu. Marius var lærari fram til 1953, tá hann gjørdist stjóri á háskúlanum.

Undan Stefaniu var Maria hjá Conrad, sum skapti søgu við at verða koyrd sum lærari, tí hon gjørdist baptist. Maria var mamma Jónu og Conrad Joensen og Sigurd Berghamar. Maria giftist við Jóhannes, son Elias, sum var beiggi gamla Mikkjal.

Eingin kirkja og lítið av kirkjufólki

Á Trøllanesi var eingin kirkja. Nú kann tað hava verið av tilvild, men tvey av teimum trimum húsunum í bygðini komu rættuliga tíðliga í Brøðrasamkomuna. Tað sama var galdandi fyri mostrina, Onnu Sofíu, í Innistovu. Einaferð spurdi prestur Marius Johannessen, sum tá var lærari í Kalsoynni, hví baptistarnir høvdu fingið slíkt fótafesti á Trøllanesi. Marius svaraði aftur, at kanska var orsøkin tann, at prest sóu teir so ongantíð har norðuri!

Nógv vitjan

Jóhanna Mathea segði annars, at hóast ein skuldi hildið tað, búðu tey als ikki í einsemi á Trøllanesi. Her kom altíð nógv ferðafólk, ikki minst á vetri, og blíðskapurin á Trøllanesi hevur altíð verið framúr heilt til henda dag. Nógv fólk og eisini út-lendingar komu ár um ár. Ein av gestunum, tá Jóhanna Mathea var lítil, var ein gomul gøtukona við einum dreingi, sum helst var ein ommusonur. Hann kallaðist